

NATUURGROEP KOCKENGEN ZOMER 2013

Foto: Hayo Baan

INHOUD

- Voorwoord
- Jaarverslag secretariaat 2012
- Weidevogelgroep Breukelen Kockengen
- Natuur-Ommetjes
- Gezenderde Grutto 'Nantes'
- Ginkgo
- De Cetti's Zanger
- Broedvogelinventarisatie
- Nachtvlinderinventarisatie
- Atlasprojecten
- Ringslangen in Kockengen
- Stalling gereedschapskar gezocht
- Colofon

VOORWOORD

Brandhout is het eerste wat je ziet bij het aanschouwen van deze nieuwsbrief. En brandhout heeft in de volksmond iets dat ver van positief afstaat. Maar als je goed naar deze foto kijkt kun je veel mooie dingen zien. Ten eerste is het een mooie foto met een oploeiend vuur. Het vuur dat ik ook iedere keer in onze natuurgroep zie opblaaien met steeds weer nieuwe plannen en goede ideeën.

Maar ook al onze reguliere activiteiten mogen er zijn, ik ben ieder jaar weer verbaasd, als ik het jaarverslag schrijf hoeveel we doen.

Verder zie ik oudere takken en veel jonge takken. De oudere natuurliefhebber die de jonge natuurliefhebber meeneemt op het zo succesvolle natuuummetje voor de jeugd. Wat is die jeugd enthousiast en wat weten ze al veel. Erg leuk om te zien.

Dergelijke takken speelden ook een rol in een nieuwe activiteit van de natuurgroep, het maken van broeihopen voor ringslangen. In deze hopen moet de temperatuur goed oplopen om de eieren uit te laten komen, echter niet zo warm als op deze foto mag ik hopen.

Je ziet door de grilligheid van de takken heen dat de takken allemaal de zelfde richting op liggen. Er zijn altijd veel verschillende ideeën in onze club, maar we gaan voor de goede koers.

En die koers varen we nu al bijna 40 jaar.

Onderin de foto is als te zien, dat is opgebrand hout. Opgebrand zijn we nog lang niet we houden met elkaar het vuur gaande, wat mij betreft nog heel veel jaren.

Tekst: Ben van der Horst
Foto: Hayo Baan

ALGEMEEN

- De Natuurgroep bestond afgelopen jaar 38 jaar.
- In november is Jan van Wijk overleden. Jan was o.a. redacteur van onze nieuwsbrief en zeer betrokken bij de natuurgroep.
- Het bestuur vergaderde gemiddeld één keer per maand. De Natuurgroep Kock-ingen bestaat ultimo 2012 uit 85 leden. Er waren 23 vrienden.
- Voor de inning van de contributie maken we gebruik van automatische incasso. Door velen is hier positief op gereageerd. Er waren echter enkele opzeggingen.

SAMENSTELLING BESTUUR:

- Voorzitter: Pieter Hielema ,
- Secretaris: Ben van der Horst,
- Penningmeester: Bram Paardenkoo- per,
- Bestuursleden algemeen: Paul Vlaan- deren, Gerard van Zuylen en Theo van Schie.

NIEUWS EN PR

- De NGK nieuwsbrief is drie keer ver- schenen. We krijgen nog steeds en- thousiaste reacties op onze nieuws- brief.
- De website natuurgroepkockengen.nl is sinds 2010 in de lucht en wordt tussen de twee en drieduizend keer per maand bezocht. Via Twitter zijn er ruim 495volgers, een deel is commer- cieel.

- Regelmatig zijn artikelen over de Na- tuurgroep in de plaatselijke pers ge- publiceerd.
- Op de Jaarmarkt was de Natuurgroep Kockengen ook dit jaar aanwezig met een stand, met veel belangstellenden. De presentaties waren zeer in trek. Er is een interview geweest bij RTV- Stichtse Vecht

EDUCATIE

- Op de ledenvergadering werd een lezing gehouden over de landschap- sinrichting rondom Haarzuilen, ge- volgd door een excursie.
- Zes scholen zijn begeleid in het kader van boomfeestdag en andere land- schapsonderhoudsdagen. Op de basis- scholen is les gegeven. 175 leerlingen zijn actief geweest.
- Robin Weijers heeft twee films ge- maakt over de werkdagen. (staan op website)
- Diverse excursies hebben plaatsge- vonden:
 - ▶ Weidevogels
 - ▶ Landschapinrichting Haarzuilen
 - ▶ Polderreservaat (zwarte stern en orchideeën)
 - ▶ Vogelexcursie Texel
 - ▶ Vogelexcursie Groene Jonker
 - ▶ Vaarexcursie moerasgebied Mo- lenpolder
 - ▶ Oostvaardersplassen
- De winteravondlezing (4^e) "Ontstaan veenweidegebied" werd gegeven door Wim Weijs.
- Een weidevogelavond was in maart georganiseerd.
- In mei is een excursie georganiseerd voor ambtenaren van de gemeente Stichtse Vecht.
- In mei heeft de burgemeester een rondleiding door het polderreservaat gehad.
- Door de steeds grotere opkomst bij de excursies wordt het deelne- ▶

... JAARVERSLAG SECRETARIAAT 2012

- mersaantal gemaximeerd in verhouding tot het aantal gidsen.
- Voor meerijden wordt een vergoeding gevraagd (€0,20/km gedeeld door het aantal meerijders).

WAARNEMING EN INVENTARISATIES

De resultaten staan op de website.

- Duizenden rietorchissen bloeiden in het polderreservaat.
- Een dotterbloem inventarisatie heeft plaatsgevonden op verzoek van SBB.
- De essenziekte treedt helaas ook op in ons gebied.
- De nachtvlinder inventarisatie in Polderreservaat had gemiddeld zes deelnemers. Er zijn 91 soorten waargenomen op vijf avonden (2011: 85 en 2010: 71). Er zijn 25 andere soorten waargenomen dan in 2011. In totaal zijn nu 134 macro-soorten waargenomen in het Polderreservaat. Als bijvangst (micro), de zeldzame satijn-boogbladroller. Zie verslag op de website (en nieuwsbrief).
- De broedvogels in de rietlanden en het Polderreservaat zijn dit jaar niet geïnventariseerd. Dit wordt volgend jaar weer opgepakt.
- De werkgroep nestkasten heeft in november een doorstart gemaakt samen met IVN Woerden en andere belangstellenden.
- Maandelijks is een ganzen- en zwantentelling en de watervogeltelling gedaan.
- Van de zwarte stern waren in het Polderreservaat 20 broedparen aanwezig met 38 legsels (dubbel vanwege

het slechte weer). Daarvan zijn slechts 6 jongen uitgevlogen.

- De ijsvogelwanden hebben dit jaar geen broedresultaat opgeleverd. De vogel is wel gezien.
- De roerdomp is als wintergast een enkele keer gesignaleerd in de rietlanden. De Roerdomp wordt op waarneming.nl, na onze oproep vorig jaar, minder specifiek gemeld. Hierdoor komen er minder mensen op af waardoor minder verstoring.
- In het najaar is voor het tweede jaar een verzamelplaats van boerenzwaluwen waargenomen nabij de A2 in Breukelen voor trek naar het zuiden.

PROJECTEN

- Door de weidevogelgroep Breukelen/Kockengen is in het voorjaar een start bijeenkomst gehouden.
- De samenwerking met SBB is nog steeds naar volle tevredenheid.

- Meegedaan met NL-DOET (nationale vrijwilligersdag), daarbij werd het infohuisje in het polderreservaat geschilderd en van nieuwe informatiekasten voorzien.
- Het maaibeheer in het polderreservaat is volgens plan uitgevoerd.
- In het polderreservaat is een pomp geïnstalleerd om het waterpeil automatisch op de gewenste hoogte te houden. Tevens is een oude waterkering vervangen.
- We hebben een bijdrage geleverd aan de plannen voor inrichting van de Ecologische Verbindingszone langs de Bijleveld.
- Om verstoring te voorkomen houden we ons in alle redelijkheid aan de volgende gedragscodes:
 - Natuurbeheer (opgesteld door boschap)
 - Natuurfotografie ➤

... JAARVERSLAG SECRETARIAAT 2012

JAAR	2006-07	2007-08	2008-09	2009-10	2010-11	2011-12	2012-13
VRIJWILLIGERS	68	77	91	105	125	116	185
UREN	268	277	388	396	473	517	846

➤ WERKDAGEN

- De organisatie van de werkdagen loopt goed door o.a. het gebruik van een draaiboek.
- Vanwege de laatste werkdag op 31 maart is vooraf een Flora & Fauna Check gedaan.
- Besluit: De laatste zaagwerkdag wordt gehouden vóór half maart ter voorkoming van verstoring.
- De beheersplancommissie bereidt de werkdagen voor.
- De opkomst op de reguliere werkdagen was zeer goed (20 personen gemiddeld). Zie tabel voor details

- De eerste werkdag werd ondersteund door de Nationale Natuurwerkdag met veel PR.
- Mede door ondersteuning van de Rabobank Vecht en Venen met 23 deelnemers en 5 maatschappelijke stagiaires waren in totaal 61 deelnemers op deze dag. Een record!
- De NGK heeft voor de tweede keer een actieve rol gespeeld bij het begeleiden van maatschappelijke stages. Er is deelgenomen aan een evenement om scholieren te interesseren en er zijn 8 scholieren actief geweest bij werkdagen. Zij hebben totaal 20 dagen gewerkt.
- Dit jaar is voor de derde keer één werkdag in augustus gehouden, waarbij deze keer boomopslag in de riet-

landen van het polderreservaat is verwijderd. Tevens zijn er ruim 200 planten van de invasieve watersla uit de sloten verwijderd.

- Motorzaaggebruik is alleen toegestaan door personen die in het bezit zijn van een z.g. zaagbrevet. Zij dragen tijdens de zaagwerkzaamheden veiligheidskleding (incl. helm)
- Op elke werkdag proberen we een BHV'er aanwezig te hebben. Dit is in 2012 gelukt.
- Er wordt geen riet verbrand bij windkracht 4 of meer.
- Ter voorkoming verstoring vogels wordt riet niet later gemaaid dan 15 maart.
- Voor de kettingzagen wordt het milieuvriendelijke Aspen als brandstof gebruikt.

OPROEP

We zoeken een nieuwe stalling voor de gereedschapskar (zie ook laatste pagina)

Tekst: Ben van der Horst
Foto Oostvaardersplassen: Linda Kor
Foto Kar: Onbekend
Overige foto's: Hayo Baan

NATUURGROEP KOCKENGEN ZOMER 2013

De weidevogelwerkgroep is dit voorjaar weer actief aan de slag gegaan met het beschermen van weidevogels. Na een koude start in maart werden in de tweede helft van april toch de nodige nestjes gevonden.

De werkgroep heeft dringend behoefte aan meer leden. Er staat een aantal boeren in de wacht, die graag een vrijwilliger willen die op hun bedrijf de nesten wil zoeken en beschermen.

Om aandacht te vestigen op de werkgroep is een opname gemaakt voor RTV Stichtse Vecht en een oproep geplaatst in het AD.

Na een startavond in april konden de vrijwilligers aan de slag. Zij worden ondersteund vanuit de Agrarisch Natuur Vereniging (ANV), De Utrechtse Venen, door José van Miltenburg. Vanuit Landschap Erfgoed Utrecht is er ondersteuning geweest in de vorm van een beginnerscursus, een cursus voor gevorderden en een cursus om een GPS-apparaat te bedienen. De ANV had in maart ook een voorlichtingsbijeenkomst, waar alle vier de vrijwilligersgroepen uit de regio aanwezig waren.

Het zoeken en beschermen van nesten gaat door tot eind juni. Zodra er werkzaamheden op het land plaatsvinden moeten de nesten beschermd worden tegen de landbouwmachines (maaieren, bemesten). Een goede communicatie tussen boer en vrijwilliger is hierbij essentieel.

Tekst: José van Miltenburg
Foto Kievitseieren: José van Miltenburg
Foto Grutto: Hayo Baan

NATUUR-OMMETJES

In onze vorige Nieuwsbrief schreven we over een nieuw initiatief: natuur-ommetjes voor de jeugd.

Korte excursies op zaterdagmorgen, in de omgeving van Kockengen, te voet of per fiets en altijd onder leiding van enkele ervaren natuurgidsen.

Tijdens een natuur-ommetje kijken we naar de natuur en het landschap in onze eigen omgeving. Je leert er vogels en planten herkennen en komt meer te weten over de geschiedenis van het landschap.

Inmiddels heeft de NGK al weer vier van deze natuur-ommetjes georganiseerd, waarvan de eerste onder "barre weersomstandigheden" plaatsvonden.

Het eerste natuur-ommetje was op zaterdag 23 februari. We vertrokken met 6 deelnemers op de fiets op zoek naar de overwinterende vogels in de polders rond Kockengen. Bij de recreatieplas De Grutto werden tientallen smienten gezien en vanaf de Hollandse Kade een paar kleine zwanen. Maar de vorst en vooral een ijzig koude wind zorgden er voor, dat we de excursie halverwege de Hollandse Kade moesten afbreken. Het was echt té koud.

In maart was het tweede natuur-ommetje ook gepland op de Hollandse Kade, om daar de net gearriveerde weidevogels te bekijken. Echter door de aanhoudende kou waren er nog geen weidevogels in de polder te zien. En vanwege de harde wind is toen besloten om een wandeling te maken door het Polderreservaat en langs de Wagendijk. Met de 10 deelnemers ontdekten we dat je op zo'n klein ommetje heel wat soorten vogels kan tegenkomen. Zo zagen we oa. Canada ganzen, kuifeenden, een buizerd, fuut, groenling en een koppel staartmezen. En vanaf de Wagendijk konden we in het rietland een grauwe gans op zijn nest zien zitten.

Op vrijdagavond 26 april ging het natuur-ommetje over de dijk van het Heicop naar het nieuwe pontje over het Groot Heicop. Daarna liepen we verder over de dijk langs het Bijleveld naar het natuurgebiedje van Staatsbosbeheer tegenover de Spengense molen.

Ook op deze avond stond er weer een koude wind, maar dat kon de 8 deelnemers niet weerhouden om mee te gaan op zoek naar weidevogels. En in de polder zagen we dan ook de scholtekster, kievit, grutto en de tureluur. Maar ook een bruine kiekendief en de buizerd werden gezien. In een knotwilg in het natuurgebiedje van SBB ontdekten we nog het nest van een wilde eend.

Zaterdag 25 mei moesten de deelnemers vroeg uit de veren, om 6.30 uur vertrokken we per

fiets uit Kockengen op weg naar het Vijverbos in Harmelen voor een vroege vogelexcursie. Onderweg werd er op de Wagendijk nog even geluisterd naar de Cetti-zanger. Een bijzondere vogel die voor het eerst in Kockengen aanwezig is en er misschien ook gaat broeden. In het Vijverbos hebben we vooral naar de vogelgeluiden geluisterd. De 6 deelnemers leerden de zang te onderscheiden van de vink, winterkoning, merel, zanglijster en de zwartkop. Ook werd de contactroep van de zwartkop (klinkt al ketsende stenen) gehoord, de roffel van de grote bonte specht en konden we de kolonie met blauwe reigers prachtig zien. En zagen we een boomkruiper behendig langs de boomstammen klimmen op zoek naar voedsel.

De natuur-ommetjes zijn inmiddels een goed bezochte activiteit van de NGK. En een aantal jeugd-deelnemers krijgt de smaak te pakken en zien we (met hun ouders) ook op onze andere excursies zoals die naar de Waverhoek.

Trouwe jeugd-deelnemers aan het natuur-ommetje ontvangen, nadat ze twee keer mee geweest zijn, een prachtige vogelgids. Er zijn al 5 van deze vogelgidsen uitgedeeld.

Op 15 juni is voorlopig het laatste natuurommetje voor de vakantie. We gaan dit keer iets verder van huis, we gaan roeien op de Nieuwkoopse Plas. Kijk voor meer informatie op de website van de Natuurgroep Kockengen of informeer bij [Ben van der Horst](#)

Tekst: Theo van Schie
Foto: Douwe Anne Verbrugge

GEZENDERDE GRUTTO 'NANTES' GESPOT IN POLDER SPENGEN

In januari zijn door onderzoekers van de Rijksuniversiteit Groningen in de Spaanse streek Extremadura 15 grutto's voorzien van een zendertje. En uitgerekend één van deze vogels kwam dit voorjaar naar Kockengen om hier te gaan broeden.

Op vrijdag 24 mei hebben René Faber van Vogelbeschermmer en ik, na dagen zoeken, de vogel eindelijk gespot op een perceel in de polder Spengen, tussen de voetbalvelden en het Eiland in het Weiland. We zagen zijn zender tussen zijn poten uitsteken en ze (vrouw-tje) had veel ringen om (zie voorbeeld op foto). We wisten dat deze Nantes hier verbleef, doordat we steeds van de onderzoeker meldingen doorkregen waar de vogel volgens de peilingen ongeveer moest zitten (zie voorbeeld).

De onderzoeker was vooral benieuwd of de gezenderde vogel zou gaan broeden en jongen zou krijgen. Aan het alarm van Nantes was duidelijk te merken, dat ze jongen had. Gelukt dus. Wij blij met de vondst en de onderzoeker ook heel blij met de waarneming van ons.

Op de site [van het gruttovolprogramma](#) zijn de lotgevallen van alle ge-

zenderde vogels te zien. Het resultaat hiervan in een notendop volgens een artikel hierover op 28 mei: drie grutto's zijn met kuikens gezien, voor drie andere ziet het er gunstig uit, twee zijn er dood, één vloog naar IJsland, één bleef hangen in Spanje, twee vogels doen niks, nog eens twee lijken hun legsels te hebben verloren en van één grutto is de zender waarschijnlijk defect (zat begin april in de buurt van Woerdense Verlaat).

Het leuke is dat iedere grutto zijn eigen verhaal heeft, van succesvol tot gruwelijk. Zo bleek Ljouwert in De Ryp bij Oudega in Friesland te broeden. Waarnemer Egbert van der Velde trof haar met zwaar bebroede eieren aan. Tot de zender geen signaal meer gaf. Wat bleek? De eieren waren weg en moeder Ljouwert was opgevreten. Volgens de aanwijzingen door een steenmarter.

Ook Amalia trok naar Friesland, naar Skrins. Het leek er even op dat de vogel aan het broeden was, maar uiteindelijk wijst niets er op dat hij voor nageslacht heeft gezorgd.

Amsterdam trok naar Ameland, waar de vogel met twee kuikens werd getra-

ceerd. Rotterdam zorgde voor verrassingen. De vogel vertrok laat uit Spanje, bleef hangen in de Franse Vendée, stak over naar Ierland, vervolgens naar Schotland en leek toen naar IJsland te gaan. Hij bedacht zich en trok terug naar Ierland om even later toch weer naar IJsland te vliegen. Hij is een misrekening geweest van de onderzoekers, want het was niet bedoeling om IJslandse grutto's (een ondersoort) van zenders te voorzien.

Nog een paar gekke lotgevallen: Rabat en Brussel vlogen na een extra lang verblijf in Extramadura de verkeerde kant op, in zuidwestelijke richting. Jonge vogels schijnen dat wel vaker te doen. Brussel bleef hangen in het zuiden van Spanje nabij de grens met Portugal. Rabat trok terug naar Marokko.

De onderzoeker Jos Hooijmeijer verbaast zich over de verspreiding van de 15 gezenderde grutto's. Het had volgens hem voor de hand gelegen, dat er meer dan 3 in het gruttorijke Friesland zouden zitten, maar dat zijn er maar 2 geworden. Koploper is Noord-Holland met 4, waarvan er zelfs twee pal naast elkaar zijn gaan zitten in een weiland. De zendertjes kunnen dankzij hun zonnecellen wel een paar jaar mee, uiteraard wanneer de grutto's niet dood gaan. Hopelijk leveren ze nog veel nieuwe kennis en informatie op. En wie weet zit Nantes volgend jaar gewoon weer in polder Spengen.

Tekst: Gerard van Zuijlen
Foto: RU Groningen

GINKGO

Er zijn vrouwelijke en mannelijk bomen, meestal worden de mannelijke exemplaren geplant. De mannelijke bloemen zijn katjes. De vrouwelijke bo-

men hebben groene bloemen en geven pruimachtige vruchten, waarvan het vruchtvlees oliehoudend is en een ranzige geur heeft. De pit is eetbaar en geliefd bij de Chinezen, omdat het de werking van hersenen stimuleert.

In Kockengen staat een fraai jong exemplaar uit + 1980 op Watersnip 9, goed te zien vanaf de Beatrixweg bij het bruggetje naar de Watersnip. Een ge-

snoeide boom staat op Prins Bernhardweg 14.

De oudste Ginkgo in Nederland staat in de oude Botanische tuin in Utrecht, een mannelijke boom met een geënte vrouwelijke tak. In Hilversum en in Amsterdam zijn diverse straten met Ginkgo's aangeplant.

Tekst en Foto's Ginkgo's in Kockengen:
Paul Vlaanderen

De Ginkgo is als fossiel gevonden in gesteente van 180 miljoen geleden en heeft dus een aantal ijstijden doorstaan. In 1758 is de Ginkgo naar Europa gebracht, uit de tempeltuinen van China. In China is de Ginkgo een bedreigde soort en komt hoofdzakelijk bij tempels voor. In Europa nu algemeen aangeplant.

De Ginkgo behoort tot de groep van coniferen. Het waaivormige blad bestaat uit aan elkaar gegroeide naalden. De herfstkleur is geel, jonge bomen hebben een slanke paalvormige stam met een onregelmatige verzameling van zijtakken. De Ginkgo is goed tegen snoeien bestand.

EEN UNIEKE VOGEL IN DE KOCKENGENSE RIETLANDEN: DE CETTI'S ZANGER

In de Zuidelijke rietlanden, ongeveer tegenover het oude kerkhof op de Wagendijk, is dit voorjaar voor het eerst in de historie van Kockengen de zeldzame Cetti's Zanger waargenomen. Deze waarneming is voor ons gebied uniek te noemen. Het is een bruin vogeltje, die wat lijkt op een Kleine Karekiet en een opvallende zang heeft. Zie hiervoor een opname op waanemingen.nl.

winters medio jaren tachtig werd de soort alleen nog incidenteel vastgesteld. De SOVON broedvogelatlas van 1998-2000 geeft aan, dat er in die periode geen duidelijke aanwijzingen voor broeden waren. En nu zitten we landelijk al weer op een aantal van 600 broedparen (Boele A., van Bruggen J., van Dijk A.J., Hustings F., Vergeer J.W., Ballering L., & Plate C.L. 2013. Broedvogels van Ne-

De eerste zingende/baltsende waarneming op waanemingen.nl dateert van 3 mei van Fons van Haelst en Michel Veldt. En op het moment van dit schrijven (31 mei) wordt hij nog steeds waargenomen (Hans Geuze). Ook in de omgeving van Kockengen worden zingende/baltsende vogels gezien, zoals bij Woerden bij de Natuurplas en in de buurt van Utrecht.

In Nederland is de Cetti's Zanger een zeldzame verschijning. In 2011 werd de landelijk populatie geschat op z'n 600 broedparen, maar dat kan door een strenge winter zo maar weer teniet worden gedaan. De vogel is namelijk een standvogel, die hier ook 's winters verblijft. Een wat strengere vorstperiode kan hij maar moeilijk overleven. Dat blijkt ook wel als we de Nederlandse Broedvogelatlassen er op naslaan. De eerste Nederlandse waarneming dateert van 1968. De Biesbosch en Zeeuws-Vlaanderen vormden in de periode 1973-77 de duidelijke kerngebieden van de soort, met in totaal zo'n 75 broedparen. Na drie koude tot strenge

derland in 2011. SOVON-rapport 2013/01. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen). Als de opwarming van de aarde doorzet zou het kunnen zijn, dat de vogel zich in Nederland en misschien ook wel in Kockengen blijvend kan vestigen.

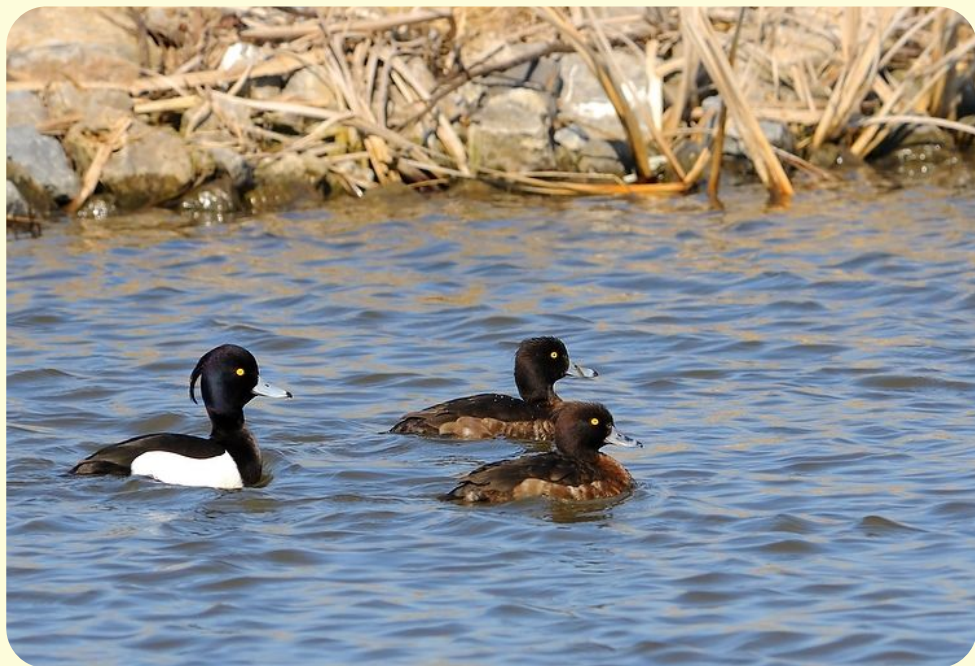
De Europese verspreiding van de Cetti's Zanger was tot nu toe beperkt tot de landen rondom de Middellandse Zee, met een uitloper naar het westen van Frankrijk en Zuid-Engeland. In de jaren zeventig van de vorige eeuw heeft hij zijn broedareaal flink noordwaarts uitgebreid en verscheen hij ook in Nederland.

De vogel broedt in dichte vegetatie, bij voorkeur nabij water; bijvoorbeeld in droog riet met verspreid staande struiken. Precies de vegetatie waar ons beest ook in vertoeft. Hij houdt zich meestal verscholen in de vegetatie, maar zijn luidruchtige zang verradt zijn aanwezigheid. Dus gaat dat horen.

Tekst: Gerard van Zuijlen
Foto: Wikipedia

BROEDVOGELINVENTARISATIE IN DE RIETLANDEN EN HET POLDERRESERVAAT

Eind maart jongstleden ben ik begonnen de rietlanden bij Kockengen te inventariseren op broedvogels. Ik neem daarmee het estafettestokje over van Fons van Haelst en daarvoor Rien Reijnen die met de rietlandinventarisaties een jaar of tien geleden begon.

Zo'n wat langere tijdreeks maakt het mogelijk allerlei trends in aantallen broedvogels op de voet te volgen. Dat is interessant en wellicht ook nuttig. Ik vind het vooral leuk, even afgezien van het moment dat ik om vijf uur à half zes de dekens van mij afwerp en beneden een min of meer witberijpte of natte wereld aanschouw. Waar ben ik mee bezig, is dan mijn eerste en soms ook tweede gedachte.

Zoiets heb ik gelukkig eerder meegemaakt, toen ik vogels inventariseerde in de Makkumer- en Workumerwaard, het Naardermeer en de Krimperwaard. De beloning voor het vroege opstaan komt snel weet ik: een luidruch-

tig ontwakende vogelwereld in het vaak nevelige, vroege ochtendlicht en een anderszins in rust verkerend landschap. Waar dat vandaan komt die vogelpassie, geen idee, maar ik heb het vanaf het moment dat ik, vier jaar oud, mijn eerste vogel zag. Dat was een ekster.

Mijn beloning vanochtend, 28 april 2013 was, bijvoorbeeld, ter hoogte van het noordelijk rietland op één moment de contactroep van de bruine kiekendief en zijn partner in het riet, op de achtergrond het schallende gehinnik van een Havik in het bos en daartussen een koor van rietzanger, tuinfluiter, zwartkoppen, vinken, fitis, tjiftjaf, winterkoning en mijn eerste kleine karekiet van het jaar.

Wat is de indruk na drie rondjes rietland en Polderreservaat? Alles komt later op gang, behalve in ieder geval de kiekendieven. Die zijn vanaf maart actief met soms vier individuen in één kijkerbeeld in het zuidelijk rietland. Ik ver-

moed een broedpaar in zuid en één in noord. Vandaag 28 april alleen mannetjes waargenomen, de vrouwtjes broeden waarschijnlijk. Ook de haviken zijn zoals gebruikelijk heel vroeg gesignaleerd: 22 februari mijn eerste waarneming. Daarna geregeld te horen en te zien.

De eerste tjiftjaf was er 5 april, nu veel algemener. Rietgorzen arriveerden veel eerder, maar blijven beperkter in aantal dan gebruikelijk. Tijdens de ronde van 14 april nam ik de eerste fitis waar, de eerst rietzangers, en een zwartkop. Twee paar krakeenden in en rond het polderreservaat en een paartje slob-eend. In de weilanden bij de kaai van Zilver zat een mannetje Chileense smient. Apart. Uiteraard een ontsnapping. Verder is er een roek gesignaleerd rond en direct buiten het polderreservaat. En voor wat het waard is, want uit de tweede hand: men heeft een middelste bonte specht gezien in de essen voor de begraafplaats.

Op mijn derde ronde van vandaag naast de eerste kleine karekieten een snor gehoord. Verder veel rietzangers, weinig waterhoentjes en de rietgorzen blijven nog steeds in aantal achter. De blauwborst die afgelopen week waargenomen is in zuid, heb ik vanochtend niet getroffen. De kuifeenden vertrekken een beetje uit de omgeving van de rietlanden. In een kavelsloot ten oosten van het huisje van Van Houten een mannetje slob-eend. Alleen, maar mogelijk niet eenzaam.

Tekst: Jieles van Baalen
Foto: Hayo Baan

NACHTVLINDERS INVENTARISEREN IN HET POLDERRESERVAAT KOCKENGEN

Brandervlerkvinder

In 2013 inventariseert de Natuurgroep Kockengen voor het vierde jaar nachtvinders in het Polderreservaat Kockengen.

Maandelijks, van april t/m oktober, worden de nachtvindersoorten gelokt met een speciale lamp en een vanglaken en met een zgn. lichtval. En zo zijn er in de afgelopen die jaar zijn er al 134 soorten nachtvinders in het Polderreservaat gevonden.

Het voorjaar van 2013 kende een zeer koele start. De eerste avond in april stond geprogrammeerd voor 7 april, maar moesten we 2 keer uitstellen vanwege het slechte weer.

Op deze eerste avond verwachtten we geen grote aantallen vlinders, maar wel de typische voorjaarssoorten, waarvan er nog niet zoveel op onze totaallijst staan. En deze verwachting kwam helemaal uit. ➤

WAARNEMINGEN 14 APRIL 2013

SOORT	AANTAL
Variabele voorjaarsuil*	1
Nunvlinder	1
Wachtervlinder*	1
*Nieuw waargenomen in 2013	

Variabele voorjaarsuil

...NACHTVLINDERS INVENTARISEREN IN HET POLDERRESERVAAT KOCKENGEN

Wachtervlinder

Wil je ook eens kennismaken met de nachtvinders in Polderreservaat? Kom dan langs op een van de komende inventarisatie avonden.

Op vrijdagavond 7 juni, 5 juli, 9 augustus, 13 september

➤ Op de tweede inventarisatieavond van dit jaar, 3 mei, waren de weersomstandigheden nog niet veel beter. Het bleef een (te) koel voorjaar, waardoor er nog niet veel soorten actief waren.

en 11 oktober ben je van harte welkom. Met name op de warme zomeravonden in juni, juli en augustus zijn er veel soorten te zien. Bij gunstige weersomstandigheden wel tot 40 soorten op

Hermelijnavlinder

In de komende maanden gaan we door met het inventariseren van de nachtvinders, meestal op de eerste vrijdagavond van de maand.

een avond!

We inventariseren van 23.00 uur tot 02.00 uur, maar je kunt ook een deel van de avond bijwonen.

Graag vooraf via de e-mail aanmelden bij [Theo van Schie](#).

Na aanmelding ontvang je meer informatie over de locatie, tips over spullen die je kunt meenemen en kunnen we je ook informeren als de inventarisatie niet doorgaat vanwege slecht weer.

Tekst: Theo van Schie
Foto's Wachter & Brandvlerkvlinder:
Hans Geuze
Foto's Hermelijn & Variabele voorjaarsuil:
Ruud van Middelkoop

WAARNEMINGEN 3 MEI 2013

SOORT	AANTAL
Hermelijnavlinder*	1
Donker brandnetelkapje	1
Nunvlinder	3
Variabele voorjaarsuil*	2
Brandvlerkvlinder	1
Tweestreepvoorjaarsuil	1

*Nieuw waargenomen in 2013

NATUURGROEP KOCKENGEN
ZOMER 2013

Al vanaf het prille begin organiseert Sovon landelijke atlasprojecten. Deze brengen de landelijke verspreiding van vogels in kaart. Uitgangspunt daarbij is een vast grid van 'atlasblokken' van 5 x 5 km. Dit grid, afgeleid van de kaartbladen in de Topgrafische Atlas van Nederland, wordt ook door andere landelijke organisaties gebruikt, die bijv. planten, zoogdieren en bepaalde insecten onderzoeken. Buitenlandse organisaties werken eveneens met vaste grids, maar soms van een ander schaalniveau.

VAN KWALITATIEF NAAR (SEMI-) KWANTITATIEF

De eerste atlasprojecten waren kwalitatief van aard: vogelaars registreerden alleen de aan- of afwezigheid van soorten per atlasblok. Latere projecten geven ook kwantitatieve informatie: waar zijn de aantallen het hoogst of laagst.

Hiervoor gebruiken we verschillende methoden. Bij zeldzame of schaarse soorten geven tellingen of schattingen door de onderzoeker een beeld van het aantal in het atlasblok. Bij algemene soorten resulteert systematisch veldwerk in een deel van het atlasblok (in 'kilometerhokken' van 1 x 1 km) in een goede indicatie van de dichtheid. Via statistische bewerking levert dit bruikbare informatie op voor vrijwel alle vogelsoorten.

ATLASSEN VAN 1973 TOT NU

Sovon organiseerde de volgende atlasprojecten:

- Eerste broedvogelatlas, met veldwerk in 1973-1977. Resultaten zijn gepubliceerd in Teixeira R. (1979). Atlas van de Nederlandse broedvogels. Natuurmonumenten, 's-Graveland (431 pagina's).
- Atlas van het voorkomen van vogels per maand, met veldwerk in 1978-83. Resultaten zijn gepubliceerd in Sovon (1987). Atlas van de Nederlandse vogels. Sovon, Arnhem (595 pagina's).
- Tweede broedvogelatlas, met veldwerk in 1998-2000. Resultaten zijn gepubliceerd in Sovon Vogelonderzoek Nederland (2002). Atlas van de Nederlandse broedvogels 1998-2000. Nederlandse fauna 5. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, KNNV Uitgeverij & EIS Nederland, Leiden (584 pagina's).
- Voorts had Sovon een grote inbreng in de voorbereiding en publicatie van de Europese broedvogelatlas: Hagemeijer E.J.M. & M.J. Blair: 1997. The EBCC atlas of European breeding birds: their distribution and numbers. Poyser, London (903 pagina's).

NIEUWE ATLAS

Najaar 2012 begon het veldwerk voor een nieuwe atlas. Deze legt de verspreiding vast van zowel broedvogels als overwinterende vogelsoorten

Fons van Haelst, lid van onze NGK, heeft zich over een blok ontfermd en kan de eerste resultaten melden.

In het [overzicht](#), te vinden op de NGK website, is een eerste schatting per soort van het aantal wintervogels die maximaal op een dag in het gebied (atlasblok 31-36) aanwezig zijn, in de maanden december, januari en februari.

... ATLASPROJECTEN

➤ Hierbij de volgende kanttekeningen:

- het vormt slechts een eerste aanzet, gebaseerd op eigen waarnemingen (methode vogelatlas), waarneming.nl, telmee.nl, de wintervogeltelling, etc.
- op deze eerste aanzet kan nog allerlei commentaar komen en daarmee de schattingen wijzigen
- aan deze schatting worden nog gegevens van allerlei werkgroepen (uilen bijv.) toegevoegd
- na de winter van 2014 / 2015 wordt de definitieve stand op gemaakt, dus inclusief waarnemingen in de twee volgende winters.

In het [overzicht](#) zijn ook de aantallen gebaseerd op de telling in de winters 1978–1983 opgenomen. Leuk om ontwikkelingen e.d. te zien. Cijfers m.b.t. kieviten, grutto's e.d. zijn m.i. enigszins vertekend, omdat in deze lange strenge winter deze vogels nog maar langzaam naar hun broedplekken terugkeren.

Onderstaand plaatje geeft het gehele gebied (atlasblok 31–36).

NATUURGROEP KOCKENGEN
ZOMER 2013

RINGSLANGEN IN KOCKENGEN

In Kockengen worden regelmatig Ringslangen waargenomen. Vorig jaar zomer zijn er waarnemingen van ringslangen in het Polderreservaat, langs de Dreef, de Wagendijk en in Portengen.

Ringslang in de berm langs de Dreef

Ringslangen leven bij voorkeur in waterrijke gebieden met rijk begroeide oevers, de plek waar ze hun voedsel zoeken: amfibieën, visjes, insecten en jonge zoogdieren.

Het Polderreservaat en de rietlanden rond Kockengen zijn dan ook een zeer geschikt leefgebied.

Ringslangen zetten hun eieren af in hopen van organisch materiaal. Door de vertering van dit materiaal (het zg. broeien) ontstaat voldoende warmte, waardoor de eieren 'uitgebroed' worden. Vroeger waren dit vaak de open mestvaalten bij de boerderijen, maar deze zijn nagenoeg geheel uit het landschap verdwenen. Om de ringslangen nu een handje te helpen is door de vrijwilligers van de Natuurgroep Kockengen een zgn. ringslangbroeihoop aangelegd in het Polderreservaat.

Als voorbereiding voor dit project zijn we in februari op 'werkbezoek' geweest in Houten. De Milieu Werkgroep Houten heeft daar sinds 2004 een aantal ringslangbroeihopen aangelegd in het bos Nieuw Wulven. Op dit moment

beheert de MWH daar 9 broeihopen die intensief worden gebruikt door de ringslangen. Tijdens het werkbezoek kregen we een uitgebreide rondleiding door Ariena Brinkman van de Ringslangwerkgroep met uitleg over de locatiekeuze, onderlinge afstand, de materialen die je kunt gebruiken en hun ervaringen met het publiek en de broeihopen.

In Houten worden de hopen jaarlijks omgezet en weer opnieuw opgebouwd met blad en paardenmest. Bij dit omzetten worden de lege eierdoppen verzameld en later geteld. Het aantal eieren geeft een goede indicatie van het aantal ringslangen, die in dit gebied leven.

De laatste jaren worden er 2000–2200 eierschalen gevonden. Een volwassen vrouwtje legt ca. 30–40 eieren, in het gebied Nieuw Wulven leven dus zeker 50–55 volwassen ringslangvrouwtjes. Tijdens het bezoek in februari konden we bij een aantal broeihopen in Nieuw Wulven de lege eierschalen van vorig jaar boven op de hoop zien liggen.

De broeihoop in het Polderreservaat is opgebouwd uit gebiedeigen materiaal: elzentakken, riet, strooisel uit het rietland en verse bagger uit de aangrenzende sloten. Door de takken ontstaan er holle ruimtes in de broeihoop waardoor

de ringslangen gemakkelijk in en uit de hoop kunnen.

Rond de broeihoop liggen een aantal zwarte bitumen golfplaatjes. Dit zijn 'opwarm & schuilplekken' voor de ringslangen. Ringslangen zijn koudbloedige dieren en zijn afhankelijk van de omgevingstemperatuur. In de ochtenduren zoeken ze extra warme plekken op om zich op te warmen, zodat ze daarna op zoek kunnen gaan naar hun prooidieren.

De ringslangbroeihoop in het Polderreservaat is aangelegd op de NL Doet dag, 15 maart 2013, en is mede mogelijk gemaakt door een financiële bijdrage van het Oranje Fonds, de organisator van deze dag.

Tekst: Theo van Schie
Foto ringslang: Ruud van Middelkoop
Overige foto's: Theo van Schie

STALLING GEREEDSCHAPSKAR GEZOCHT

De Natuurgroep is op zoek naar een nieuwe stalling voor onze gereedschapskar. Reden hiervan is dat de boerderij met de huidige stalling op termijn wordt verkocht.

Weet je een geschikte plek (binnen of overkapping), waar de kar eenvoudig opgehaald en weggebracht kan worden, neem dan contact op met [Ben van der Horst](#).

De maten van de kar zijn: 3m x 1,5m x 2m (lxbxh).

NATUURGROEP KOCKENGEN ZOMER 2013

De jaarlijkse contributie van € 10 of de vriendenbijdrage van € 20 per jaar wordt in januari van elk jaar door de Natuurgroep automatisch van je bankrekening geïncasseerd. Daar waar dit anders afgesproken is neemt de [penningmeester](#) zelf contact met je op.

COLOFON

Voorzitter

Pieter Hielema, Purperreiger 11, tel. 0346 - 240211

pieter.hielema@natuurgroepkockengen.nl

Secretaris

Ben van der Horst, Zwanebloem 5, tel. 0346 - 241185,

ben.van.der.horst@natuurgroepkockengen.nl

Penningmeester

Bram Paardenkooper, Wagendijk 39, tel. 0346 - 241872,

bram.paardenkooper@natuurgroepkockengen.nl

Algemeen Bestuurslid

Theo van Schie, Kon. Julianaweg 7, tel. 0346 - 241060

theo.van.schie@natuurgroepkockengen.nl

Paul Vlaanderen, Pr. Bernhardweg 11, tel. 0346 - 241617

paul.vlaanderen@natuurgroepkockengen.nl

Gerard van Zuijlen, Heicop 7, tel. 0346 - 576147

gerard.van.zuijlen@natuurgroepkockengen.nl

NGK Nieuwsbrief

Hayo Baan, Prins Bernhardweg 14, tel. 06 - 12308489

info@hayobaan.nl - www.hayobaan.nl

